

Onderhandelen over onderwijsvernieuwing

Velon-congres, Breda, 19 maart 2019

Rob Moggré, r.moggre@ipabo.nl
Ronald Keijzer, r.keijzer@ipabo.nl
<https://kenniscentrum.ipabo.nl>

Hogeschool iPabo

- We zoomen in op het nieuwe onderwijsprogramma in jaar 2 van Hogeschool iPabo, met drie groepen (voltijd) in Alkmaar en vier groepen (voltijd en deeltijd) in Amsterdam. Studenten lopen stage in groep 3 en/of 4 in het po. Centrale thema's zijn in het 1^e semester 'Didactische principes en werkvormen' (1^e periode) en 'Passend omgaan met verschillen' (2^e periode).
- We gaan in op de successen en de knelpunten.

Programma

1. We beginnen met een aantal (herkenbare) dilemma's die ontstonden bij de beoordeling.
2. Daarna schetsen we de contouren van de onderwijsvernieuwing in het 1^e semester van het tweede jaar.
3. Vervolgens gaan we in op de opbrengsten en trekken we enkele conclusies.
4. Tot slot is er ruimte voor vragen en opmerkingen.

Dilemma bij het beoordelen

- We starten met een aantal herkenbare dilemma's bij het beoordelen van het studentenwerk na een semester nieuw onderwijs. We leggen er op de volgende dia's twee aan u voor. Andere dilemma's waren onder andere:

Dilemma's

- Hoeveel verschillende didactische werkvormen moet de student minimaal laten zien? In hoeverre moeten die werkvormen van elkaar verschillen?
- In hoeverre moet een vakdocent betrokken worden bij de inhoudelijke beoordeling van zijn/haar vak?
- Wat bedoelen wij met 'verwijzen' naar theoretische bronnen; wat bedoelen wij met verantwoorden van 'didactische keuzes'?

Dilemma bij het beoordelen

- De student moet laten zien dat hij zijn lesdoelen, instructies en werkvormen kan afstemmen op de (verschillende) beginsituaties van de stageklas.

Dilemma

- Nu doet de student dit in zijn werk slechts één keer (voor rekenen-wiskunde), maar wel perfect, waarbij hij duidelijk laat zien welke afwegingen hij heeft gemaakt, op basis van welke literatuur, tot welke keuzes hij uiteindelijk is gekomen en welk effect dat heeft gehad op de leerlingen.

Discussie

- Is dit goed genoeg?

Dilemma bij het beoordelen

- De student moet laten zien dat hij eerder ontvangen feedback heeft verwerkt in zijn nieuwe lesontwerpen.

Dilemma

- Wie mag deze feedback geven? De opleidingsdocent? De mentor? De mede-student?

Discussie

- Het maakt niet uit waar de feedback vandaan komt, als die maar betekenisvol is voor studenten. De vraag is: hoe worden de verschillende reacties gewogen door de student en welke eisen stel je hier als opleider aan?

Uitgangspunten vernieuwing opleidingsonderwijs

- **samenhang**
 - praktijk en opleiding
 - aanbod (vak- en vormingsgebieden)
- **aansluiten bij student**
 - keuzevrijheid (eigen regie) in leerweg
 - keuzeonderdelen
 - ontwikkeling student staat centraal
- **diepgang**
 - geen kwantiteit, maar kwaliteit

Ontwikkelopdracht

Globaal

- eerste helft tweede studiejaar
- aan laten sluiten bij oogmerk vernieuwing opleidingsonderwijs
- twee periodes met ieder een overstijgende afronding
- toetsingslast
 - student en docent
- kader
 - deelnemende vakken
 - studielast en contacttijd

Toespitsing en interpretatie

- stage in groep 3 of 4 van de basisschool
- student als ontwerper
 - werkvormen
 - omgaan met differentiatie
 - visieontwikkeling
- gepast aandacht voor de vakinhoud
 - vakintegratie om vakdidactiek te versterken
 - gerichte opdrachten voor studenten om aanbod bij verschillende vakken te verbinden
- aansluiten bij wat er al lag

Ontwikkelopdracht

Basisprogramma

- lesaanbod vanuit 9 betrokken vakken
- werken in kleine leergroepen
- (veel) gelegenheid voor het vragen van feedback

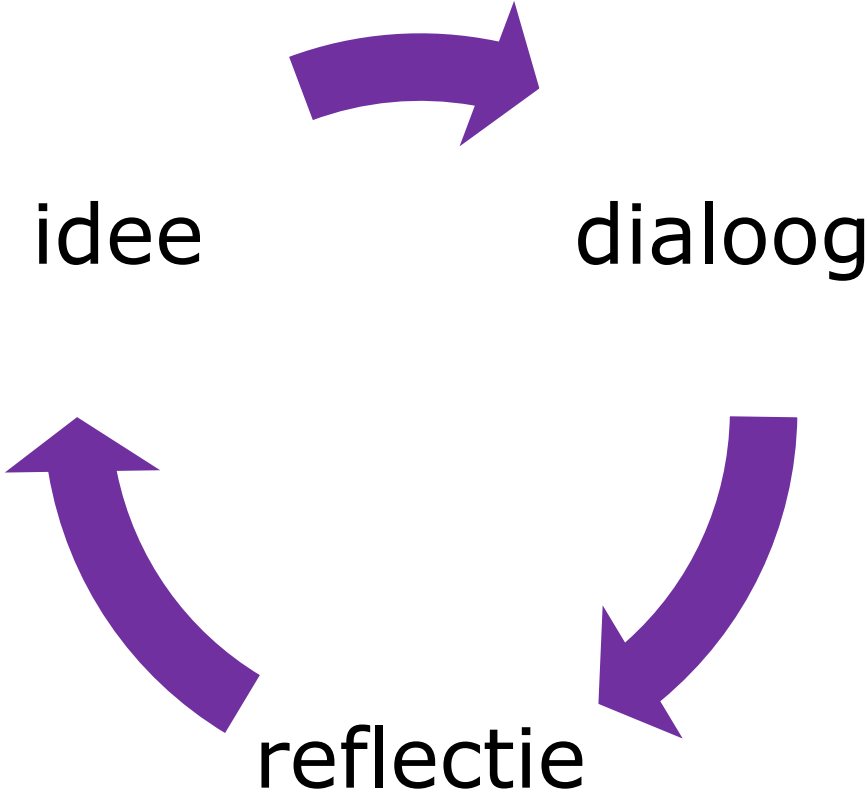
Overige onderdelen

- stage
- kennisbasis Nederlands, rekenen-wiskunde en pedagogiek
- keuzeprogramma's ter grootte van 3 erts
 - 1 per periode
 - keuze uit 12 keuzeprogramma's
- studieloopbaanbegeleiding

Overzicht vaklessen

Periode 5 Didactische principes en werkvormen	Periode 6 Passend omgaan met verschillen
Beeldend onderwijs Handschrift Muziek Natuur & techniek Nederlands Rekenen-wiskunde	Godsdienst & levensbeschouwing ICT Nederlands Pedagogiek Rekenen-wiskunde
5 bijeenkomsten per vak	5 bijeenkomsten per vak
3 september 2018 – 11 november 2018	12 november 2018 – 27 januari 2019

Ontwikkelproces

Rijke opdrachten (1)

Periode 5 – Rijke opdracht 1

Rijke opdracht 1

- Je stelt een portfolio samen met je mooiste, meest geslaagde lessen van de zes betrokken vakken.
- Je schrijft een toelichting bij deze lessen waarin je je kennis en vaardigheden m.b.t. de didactische principes en werkvormen verwerkt en verder uitdiept.
- Je geeft in de toelichting ook aan waarom je voor de lessen in het portfolio koos en hoe die gezamenlijk een compleet beeld geven van jouw ontwikkeling als lesontwerper.

Portfolio + toelichting

Periode 5 – Rijke opdracht 2

Rijke opdracht 2

- Je formuleert onderzoeksvragen waarin je eigen verhalen en identiteiten en je kijk op diversiteit centraal staan.
- Vervolgens ga je op onderzoek uit naar je persoonlijke kwaliteiten en onderwijsvisie. Hoe denk je over onderwijs? Hoe sta je daarin als persoon? Wat vind jij goed onderwijs? Wat wil je vooral bereiken bij leerlingen en wat heb je daarvoor nodig?
- De uitkomsten presenteer je mondeling.

Mondelinge presentatie

Rijke opdrachten (2)

Periode 6 – Rijke opdracht 3

Rijke opdracht 3

- Je verzamelt voorbeelden vanuit alle vakken in periode 6, waarbij je laat zien hoe je met de verschillen in jouw stagegroep bent omgegaan.
- In een toelichting bij het portfolio geef je aan hoe de door jou gekozen voorbeelden een goed overzicht geven van manieren die jij beheerst om met verschillen in jouw groep om te gaan.
- In de toelichting komt elk vak minimaal één keer aan bod.

Portfolio + toelichting

Periode 6 – Rijke opdracht 4

Rijke opdracht 4

- Vanuit je onderzoek naar je onderwijsvisie in periode 5 ontwerp je een betekenisvol object of project voor in de stage.
- Centraal staat de betrokkenheid van leerlingen.
- Het object/project sluit mooi aan bij hoe jij onderwijs wilt geven. Het doet recht aan jouw identiteit als persoon en als leerkracht.

Mondelinge presentatie

Opbrengsten

- We bekijken op de volgende drie dia's de opbrengsten op de thema's 'vrijheid en zelfsturing', 'eigenaarschap' en 'cultuur'.
- Steeds vanuit het perspectief van de ontwikkelaars, de docenten en de studenten.

Vrijheid en zelfsturing

Ontwikkelaars	<ul style="list-style-type: none">• Opdracht vanuit de stuurgroep gaf veel ruimte tot creativiteit, maar ontwikkelaars zaten onvoldoende op één lijn.• Worstelen met de vraag waar vrijheid en zelfregie geven aan studenten, waar duidelijkheid en structuur bieden?
Docenten	<ul style="list-style-type: none">• Omgaan met vrijheid, zelfregie, zelfsturing voor studenten was min of meer nieuw voor docenten.• Lastig om voorstel naar de hand te zetten. Houvast werd (soms) gezocht in 'oude' inhouden, maar er werd ook nieuw onderwijs gemaakt.
Studenten	<ul style="list-style-type: none">• Omgaan met vrijheid, zelfregie, zelfsturing was ook nieuw voor studenten.• Waardering voor de vrijheid (kon veel van mijn creativiteit kwijt), maar ook continu de vraag naar duidelijkheid (wat wordt er van ons verwacht?)

Eigenaarschap

<h2>Ontwikkelaars</h2>	<ul style="list-style-type: none">• Ontwikkelaars zaten onvoldoende op één lijn.• Verschil tussen lijn van opdracht 1 en 3 (vakdidactisch, wellicht nog te gericht) en lijn van opdracht 2 en 4 (werken aan visie, te open).
<h2>Docenten</h2>	<ul style="list-style-type: none">• De verbinding en samenhang werd gezocht. Soms ook spontaan overleg tussen docentgroepen.• Vraag naar eigenaarschap blijft.• Verschil in betrokkenheid bij de rijke opdrachten.
<h2>Studenten</h2>	<ul style="list-style-type: none">• Studenten hebben nog te weinig eigenaarschap ervaren, waren op zoek naar bevestiging en duidelijke structuren.• Wel is er onbewust een stap gezet naar eigenaarschap.

Cultuur

Ontwikkelaars	<ul style="list-style-type: none">• Cultuuromslag moest in korte tijd plaatsvinden. De organisatie (o.a. roosters, lokalen, beschikbaarheid en inzet docenten) was er onvoldoende op voorbereid.
Docenten	<ul style="list-style-type: none">• Grote verschillen tussen docenten. Op de ene locatie spontane gesprekken tussen docenten (hier waren ook vier ontwikkelaars bij betrokken), op de andere locatie grote vraagtekens.
Studenten	<ul style="list-style-type: none">• Grote verschillen tussen studenten in werkhouding en motivatie. Op de ene locatie gematigd positief, op de andere locatie negatief.

Conclusie

- Vergelijkbare kansen en belemmeringen bij ontwikkelaars, docenten en studenten.
- Aan vernieuwd onderwijs moeten alle partijen wennen. Iedereen worstelt met dezelfde problematiek. We ontwikkelen samen. Dit heeft tijd nodig.
- Ontwikkelen begint nu pas, na één keer uitvoeren.
- Worsteling tussen eigen regie enerzijds en duidelijkheid en structuur anderzijds voor zowel studenten als docenten.
- Eigenaarschap beweegt zich traag naar een gezamenlijk kader.
- De organisatie van het onderwijs moet de opleidingsdidactiek volgen (en niet andersom).

Deel uw ervaringen (en andere vragen)

Rob Moggré, r.moggre@ipabo.nl
Ronald Keijzer, r.keijzer@ipabo.nl
<https://kenniscentrum.ipabo.nl>

